

PENYEBARAN FONEM KONSONAN MELANAU BALINGIAN SARAWAK

NORFAZILA AB. HAMID
Universiti Kebangsaan Malaysia
norfazilaabhamid@ukm.edu.my

SHAHIDI A. HAMID
Universiti Kebangsaan Malaysia
zedic@ukm.edu.my

ABSTRAK

Makalah ini membicarakan salah satu varian Melanau (VM) yang terdapat di Sarawak iaitu varian Melanau Balingian (VM BLGN). Objektif kajian dalam makalah ini ialah menilai dan menyusun semula aspek-aspek fonologi yang masih belum mendapat penjelasan terhadap beberapa kajian tentang VM BLGN terutamanya dalam menentukan jumlah inventori fonem. Justeru, kajian ini bertujuan menyentuh aspek fonetik dan fonologi dengan cara mendeskripsikan sistem fonologi VM BLGN dengan hanya memaparkan penyebaran bunyi konsonan dan melihat keberadaan alternasi dalam VM BLGN ini. Pendekatan yang dimanfaatkan dalam mencapai objektif kajian ini ialah pendekatan struktural. Hasil kajian membuktikan bahawa derivasi VM BLGN mempunyai 21 fonem konsonan; tujuh buah konsonan letupan /p, b, t, d, k, g, dan //, dua konsonan letusan /tʃ, dʒ/, empat konsonan geseran /v, s, ʔ, h/, empat konsonan nasal /m, n, ŋ, N/ satu konsonan getaran /r/, satu konsonan sisian /l/ dan dua konsonan separuh vokal /w, j/. Sehubungan itu, hasil kajian turut memperlihatkan adanya rangkap konsonan (gugus konsonan) dalam VM BLGN. Tujuh jenis rangkap konsonan yang ditemui iaitu bukan homorganik nasal /-rg- dan -ʔdʒ-/ dan homorganik nasal pada posisi tengah kata. Pada posisi ini, rangkap homorganik nasal ini wujud dalam bentuk nasal + letupan dengan membentuk konstruksi seperti berikut; /-mb-, -Nk-, -Ng- dan -nt-/. Oleh itu, diharapkan kajian ini dapat mengungkap segala permasalahan yang timbul dalam kajian-kajian terdahulu dan memelihara jati diri warisan bangsa Melanau Balingian melalui penggunaan bahasa.

Kata kunci: fonem; fonologi; Melanau Balingian; penyebaran; struktural

DISTRIBUTION OF CONSONANT PHONEMES IN SARAWAK

ABSTRACT

This paper discusses one of the Melanau variants (VM) found in Sarawak which is the Balingian Melanau variant (VM BLGN). The objective of the research in this paper is to evaluate and reorganize the phonological aspects that have not yet been explained in some studies about VM BLGN, especially in determining the total phoneme inventory. Thus, this study aims to touch on the phonetic and phonological aspects by describing the phonological system of VM BLGN by only displaying the spread of consonant sounds and looking at the

existence of alternation in VM BLGN. The approach used in achieving the objective of this study is the structural approach. The results of the study prove that the VM BLGN derivation has 21 consonant phonemes; seven plosive consonants /p, b, t, d, k, g, and //, two plosive consonants /tʃ, dʒ/, four fricative consonants /v, s, ʃ, h/, four nasal consonants /m, n, ŋ, N/, one vibrating consonant /r/, one lateral consonant /l/ and two semi-vowel consonants /w, j/. Accordingly, the results of the study also show the presence of multiple consonants (consonant groups) in VM BLGN. Seven types of double consonants found, which are non-homorganic nasals /-rg- and -ʃdʒ-/ and homorganic nasals in the middle of the word. In this position, this homorganic nasal couplet exists in the form of nasal + plosive by forming the construction as follows; /-mb-, -Nk-, -Ng- and -nt-/. Therefore, it is hoped that this study can reveal all the problems that arose in previous studies and preserve the identity of the Melanau Balingian nation's heritage through the use of language.

Keywords: phoneme; phonology; Melanau Balingian; distribution; structural

PENGENALAN

Sarawak, yang terletak di pulau Borneo, merupakan negeri terbesar di Malaysia. Dengan kepelbagaian etnik dan budaya, Sarawak dikenali sebagai "Bumi Kenyalang" yang merujuk kepada burung dikenali sebagai hornbill, simbol negeri ini. Latar belakang Sarawak yang kaya dengan sejarah, keindahan alam semula jadi, dan warisan budaya menjadikannya unik dalam konteks Malaysia. Sejarah Sarawak bermula dengan penubuhan kerajaan Melayu yang dipimpin oleh Syarif Masahor pada abad ke-16. Kemudian, pada abad ke-19, Sarawak menjadi sebuah negeri di bawah pemerintahan James Brooke, seorang pemimpin British yang dikenali sebagai "Raja Putih". Sejak itu, Sarawak telah berkembang menjadi sebuah negeri yang maju dengan pelbagai sektor ekonomi, termasuk pertanian, pelancongan, dan perindustrian.

Salah satu aspek yang paling menarik tentang Sarawak adalah kepelbagaian bahasa pribumi yang dituturkan oleh masyarakat yang tinggal di negeri ini. Terdapat lebih daripada 40 kumpulan etnik di Sarawak, termasuk Iban, Bidayuh, Melanau, dan Orang Ulu, masing-masing dengan bahasa dan dialek yang tersendiri. Bahasa Iban, sebagai contoh, adalah bahasa yang paling banyak dituturkan oleh masyarakat Iban, manakala bahasa Bidayuh dan Melanau juga mempunyai pengikut yang setia.

Bahasa-bahasa ini bukan sahaja merupakan alat komunikasi tetapi juga merupakan warisan budaya yang penting. Melalui bahasa, nilai-nilai, tradisi, dan kepercayaan masyarakat pribumi dapat dipelihara dan diteruskan kepada generasi akan datang. Namun, dengan kemajuan teknologi dan pengaruh globalisasi, terdapat kebimbangan mengenai pemeliharaan bahasa-bahasa ini. Usaha pemeliharaan dan penggalakan penggunaan bahasa pribumi adalah penting bagi memastikan identiti dan jati diri masyarakat Sarawak tidak hilang. Secara keseluruhannya, Sarawak adalah sebuah negeri yang kaya dengan latar belakang sejarah dan budaya yang unik. Kepelbagaian bahasa pribumi di Sarawak adalah satu daripada aset yang sangat berharga, yang perlu dipelihara dan dihargai sebagai sebahagian daripada warisan bangsa. Dengan usaha yang berterusan, diharapkan bahasa-bahasa ini akan terus hidup dan berkembang seiring dengan zaman.

Oleh itu, dalam usaha memelihara warisan bahasa di Sarawak, bahasa Melanau dipilih sebagai fokus kajian ini. Makalah ini memaparkan salah satu varian yang terdapat dalam masyarakat Melanau di Sarawak. Sebelum penulisan makalah ini, sebanyak 27 kajian

terdahulu telah dirujuk untuk memberikan gambaran awal tentang penyelidikan yang telah dilakukan oleh pengkaji sebelumnya. Dari 27 kajian tersebut, 23 varian bahasa Melanau (VM) ditemui di Sarawak, melibatkan pelbagai lokasi yang berbeza. Setelah meneliti penyelidikan terdahulu yang dirujuk, pengkaji dapat membuat kesimpulan bahawa kajian ini bukanlah satu penyelidikan yang menyeluruh untuk mewakili keseluruhan populasi Melanau. Banyak wilayah Melanau masih belum diterokai. Namun, ini tidak boleh dianggap sebagai kelemahan terhadap kajian-kajian sebelumnya, kerana setiap pengkaji mempunyai hak untuk menentukan bidang kajian yang ingin mereka eksplorasi berdasarkan minat, kepakaran, atau mungkin disebabkan oleh tempoh kajian yang terhad yang membuatnya agak terbatas.

Oleh itu, makalah ini menumpukan kajian terhadap VM BLGN iaitu, varian yang dianggap penting untuk menunjukkan varian Melanau lain. Justeru, matlamat utama kajian ini ialah menjelaskan elemen fonologi yang belum dijelaskan dalam beberapa kajian VM BLGN. Oleh itu, aspek fonetik dan fonologi adalah subjek kajian ini (lihat juga kajian Mohd Tarmizi Hasrah, Rahim Aman & Shahidi A.H, 2010; Saidatul Nornis Hj. Mahali, 2010; Kaharuddin & Rahim Aman, 2011, Norfazila Ab. Hamid & Rahim Aman, 2016.) dengan cara mendeskripsikan sistem fonologi VM BLGN dengan memaparkan penyebaran bunyi vokal dan diftong dalam kata VM BLGN berlandaskan pendekatan struktural (lihat juga kajian yang sama dalam Norfazila Ab Hamid et al. 2017, Norfazila Ab. Hamid & Rahim Aman, 2017, Norfazila Ab Hamid 2019 dan 2020, Norfazila Ab Hamid & Norhasliza Ramli 2021, Norfazila Ab Hamid & Wan Robiah Meor Osman 2023, dan Norfazila Ab Hamid et al. 2023).

METODOLOGI PENYELIDIKAN

Menurut Richards & Rodgers (dalam Henry, 1991: 1), metodologi mencakupi sukatan, pendekatan, strategi, teknik, dan prosedur yang digunakan dalam penyelidikan. Dengan kata lain, metodologi merujuk kepada cara dan tatacara pelaksanaan kerja dalam sesuatu kajian (lihat juga Faridah Nazir et al. 2020). Metod atau kaedah yang baik dan sesuai akan menghasilkan dapatan kajian yang berkualiti dan relevan. Dalam melaksanakan kajian, terdapat beberapa kaedah tertentu yang boleh digunakan untuk memungut, menganalisis, serta mentafsir data. Dalam bahagian ini, secara khususnya membincangkan metodologi dan pendekatan yang dimanfaatkan untuk mengenal pasti inventori fonem yang terdapat dalam VM BLGN. Kajian ini menggunakan dua kaedah utama, iaitu kaedah kajian kepustakaan dan kajian lapangan. Kaedah kajian kepustakaan melibatkan pengumpulan maklumat daripada sumber-sumber yang relevan, termasuk buku, artikel, jurnal, dan penyelidikan terdahulu yang berkaitan dengan fonologi dan bahasa Melanau. Ini membantu membentuk kerangka teori dan latar belakang yang kukuh bagi kajian ini.

Sementara itu, kaedah kajian lapangan melibatkan pemilihan senarai kata dan soal selidik yang relevan, pemilihan kawasan kajian, serta pemilihan informan yang berpengetahuan tentang bahasa Melanau. Proses pengumpulan data yang sistematik dan berfokus ini memastikan bahawa maklumat yang diperoleh adalah tepat dan boleh dipercayai. Setelah data dikumpulkan, pemaparan dan analisis data akan dilakukan untuk mendapatkan pemahaman yang lebih mendalam tentang struktur fonologi VM BLGN. Dengan memanfaatkan kedua-dua kaedah ini, kajian ini bertujuan untuk menghasilkan satu output yang lebih telus dan memberikan sumbangan yang signifikan kepada pemahaman tentang bahasa Melanau.

KAJIAN KEPUSTAKAAN

Kajian kepastakaan, merupakan kaedah yang digunakan oleh seseorang pengkaji untuk mendapatkan data dan bukti melalui kajian ke atas dokumen dan rekod (Mohd Sheffe 1991: 41). Dalam makalah ini, kajian kepastakaan telah dilakukan untuk mendapatkan maklumat penting berkenaan latar belakang masyarakat VM BLGN. Sebelum pengkaji turun ke lapangan, pemahaman latar belakang masyarakat ini menjadi asas penting kerana ia memberikan gambaran awal tentang corak kehidupan masyarakat tersebut. Selain itu, kaedah kepastakaan membolehkan pengkaji mengakses maklumat berharga mengenai kajian terdahulu yang berkaitan dengan subjek kajian. Pengetahuan tentang penyelidikan sebelum ini dapat mengelakkan pengulangan kajian yang sama. Oleh itu, untuk memperoleh maklumat tentang aspek ilmu perbandingan dan dialek, kaedah kepastakaan adalah penting. Pelaksanaan dasar ilmu perbandingan bahasa seharusnya diberi keutamaan. Maklumat terkini mengenai ilmu dialektologi boleh diperoleh melalui aktiviti pembacaan ini, yang pada akhirnya akan meningkatkan kualiti penyelidikan yang dijalankan.

KAJIAN LAPANGAN

Menurut Wan Hashim Wan Teh (1980: xv), kajian lapangan atau kajian luar dalam pengertian umum merujuk kepada apa sahaja penyelidikan yang dilakukan oleh seseorang di luar kongkongan fizikal, tempat, atau ruang seperti di luar bilik, di luar bilik pejabat, di luar kampus, di luar negeri, dan sebagainya. Dalam bidang linguistik, kajian lapangan digunakan untuk mendapatkan data yang diperlukan. Salah satu aspek penting dalam kajian lapangan ialah strateginya untuk memantapkan sesuatu hasil kajian. Oleh itu, dengan kata lain kerja lapangan ini adalah penting untuk pengkaji mendapatkan maklumat serta data yang kukuh, bertetapan objektif kajian. Dalam kajian lapangan ini, aspek yang di sentuh ialah pemilihan senarai kata/soal selidik, pemilihan kawasan dan batasan kajian, pemilihan informan, pengumpulan data dan pemaparan data serta analisis data.

PEMILIHAN SENARAI KATA/SOAL SELIDIK

Dalam kajian ini, soal selidik yang digunakan merupakan senarai kata yang digunakan oleh Rahim Aman (1997), dalam kajiannya yang bertajuk '*Perbandingan fonologi dan morfologi bahasa Iban, Kantuk, dan Mualang*'. Walaupun, senarai kata ini pada asasnya diambil daripada senarai kata tersebut, namun dalam kajian ini, senarai kata tersebut telah diubahsuai supaya bersesuaian dengan masyarakat yang dikaji (lihat Mohd Tarmizi Hasrah et al. 2010, Kaharuddin & Rahim, 2011, Norfazila Ab. Hamid, 2014, Norfazila & Rahim, 2016 dan 2017, Norfazila et al. 2017 dan Norfazila Ab Hamid 2019 dan 2020 dan Norfazila Ab Hamid & Norhasliza Ramli 2021 dan Norfazila et al. 2023). Senarai kata ini terdiri daripada 477 perkataan yang terdiri daripada 12 domain makna ini diambil dan diuji sendiri oleh pengkaji dikawasan lapangan terhadap VM BLGN. Dua belas domain makna tersebut dapat dilihat seperti di bawah.

1. Tubuh Badan
2. Kata Kerja
3. Alat Rumah
4. Nama dan Ganti Nama
5. Alat Pertanian
6. Makanan
7. Waktu dan Cuaca
8. Kata Ukuran

5. Binatang
6. Persaudaraan

11. Pakaian
12. Kata Bilangan

PEMILIHAN KAWASAN DAN BATASAN KAJIAN

Makalah ini membicarakan tentang VM BLGN. Pada umumnya, petempatan utama masyarakat Melanau di Sarawak dibahagikan kepada tiga kumpulan. Kumpulan pertama terdiri daripada kumpulan Tengah iaitu mereka yang tinggal di sekitar Sungai Igan, Oya, dan Mukah. Kumpulan kedua ialah kumpulan Selatan, iaitu yang tinggal di sekitar sungai Rejang iaitu dari Rejang hingga ke Matu. Kumpulan ketiga ialah kumpulan Utara iaitu yang tinggal di sekitar Balingian sehinggalah ke Bintulu. Pembahagian kumpulan ini adalah berdasarkan perbezaan dari aspek pola petempatan dan pertuturan (Clayre 1970: 330-352).

Masyarakat Melanau Balingian merupakan salah satu kumpulan etnik yang unik di Sarawak, Malaysia. Mereka dikenali dengan budaya dan tradisi yang kaya, serta kepercayaan yang mendalam terhadap alam semula jadi. Latar belakang masyarakat Melanau Balingian dapat dilihat dari segi sejarah, adat resam, dan cara hidup mereka. Secara sejarah, masyarakat Melanau telah mendiami kawasan pesisir Balingian sejak berabad lamanya. Mereka pada asalnya merupakan pelaut dan nelayan yang bergantung kepada sumber laut untuk kehidupan. Kegiatan ekonomi mereka juga meliputi pertanian, terutamanya penanaman padi, yang menjadi makanan utama mereka. Adat resam masyarakat Melanau Balingian sangat dipengaruhi oleh kepercayaan animisme dan Hindu-Buddha. Mereka mengadakan pelbagai upacara dan festival untuk menghormati roh nenek moyang dan alam sekitar. Antara festival yang terkenal adalah Pesta Kaul, yang diadakan setiap tahun sebagai tanda syukur kepada Tuhan atas hasil bumi.

Selain itu, masyarakat Melanau Balingian juga terkenal dengan kemahiran dalam seni kraf tangan, terutamanya dalam pembuatan perahu dan anyaman. Kraf tangan ini bukan sahaja menjadi sumber pendapatan, tetapi juga melambangkan identiti dan jati diri mereka sebagai bangsa Melanau. Dalam era moden, masyarakat Melanau Balingian masih berpegang kepada tradisi dan nilai-nilai warisan mereka, walaupun terdedah kepada pengaruh luar. Usaha untuk memelihara budaya dan bahasa mereka amat penting bagi memastikan generasi akan datang dapat mengenali dan menghargai warisan mereka. Secara keseluruhannya, masyarakat Melanau Balingian di Sarawak merupakan satu kelompok yang kaya dengan sejarah, tradisi, dan budaya yang unik. Pemeliharaan jati diri mereka adalah kunci untuk memastikan kelangsungan warisan yang telah diwarisi sejak turun-temurun.

PEMILIHAN INFORMAN

Dalam kajian dialek, pemilihan informan merupakan kriteria yang penting untuk menunjukkan kejituan data yang dipungut. Terdapat beberapa kriteria yang perlu diambil kira dalam pemilihan informan seperti jantina, umur, dan stratifikasi sosial. Pemilihan informan berdasarkan jantina adalah penting dalam memperoleh data yang asli ataupun kukuh. Kriteria memilih informan dari segi jantina telah menimbulkan pelbagai percanggahan pendapat. Samarin (1967: 30) mengatakan, bahawa lebih baik sekiranya informan yang terpilih dari jenis jantina yang sama dengan pengkaji. Tujuannya, bagi mengelak rasa curiga komuniti bahasa tersebut. Sebaliknya Trudgill (1990: 46), yang memetik kata-kata Orton dalam kajian di England menyatakan kaum lelaki lazimnya lebih banyak bertutur dalam loghat tempatan, dalam

bentuk yang lebih tekal dan lebih asli jikalau dibandingkan dengan kaum perempuan. Namun begitu, Ajid Che Kob (1985: 46) dalam kajiannya, mendapati bahawa informan wanita lebih baik daripada informan lelaki, kerana informan wanita lebih konservatif berbanding informan lelaki. Dengan kata lain, data yang diperolehi daripada informan wanita lebih asli.

Dalam kajian ini, pengkaji telah memilih informan lelaki dan perempuan. Pewajaran memilih kedua-dua informan ini kerana berdasarkan pemerhatian yang dilakukan pengkaji mendapati percakapan informan lelaki dan perempuan dapat mewakili percakapan kawasan kajian. Daripada tujuh kawasan kajian yang pengkaji kumpulkan data ini, pengkaji telah memilih informan wanita di kawasan Matu, Daro, dan Igan manakala, informan lelaki dipilih daripada kawasan Mukah, Oya, Balingian, dan Dalat.

Dari segi umur pula, Ajid (1985: 28) berpendapat semakin tua informan semakin baik kerana mereka yang berumur 70-75 tahun ke atas memperlihatkan keaslian dialek yang dituturkan. Sebaliknya, Samarin (1967: 30) berpendapat bahawa faktor umur tidak begitu penting dalam kajian, yang lebih utama ialah keadaan dan pengalaman informan itu betul-betul boleh mewakili bentuk percakapan masyarakat di satu-satu kawasan kajian.

Dalam kajian ini, pengkaji merasakan bahawa faktor umur adalah penting sejajar dengan pendapat Ajid Che Kob (1985). Ini disebabkan, daripada pemerhatian pengkaji semasa menjalankan kajian ini, didapati percakapan golongan tua lebih mencerminkan dialek yang dituturkan. Oleh itu, dalam kajian ini informan pengkaji ialah terdiri daripada golongan tua yang baik dan sempurna alat artikulasinya. Pengkaji mengambil informan yang berumur 60 tahun hingga 72 tahun.

Ajid Che Kob (1985: 36) berpendapat, seboleh-bolehnya informan yang ditemui tidak mempunyai pendidikan secara formal untuk mengelakkan daripada pengumpulan data yang dipengaruhi oleh unsur pendidikan formal. Pandangan ini sesuai dengan pandangan Kurath (1972: 12-14), yang menyatakan bahawa kategori informan yang memiliki pendidikan formal yang terhad, kurang membaca, dan mengalami interaksi formal yang terbatas dengan masyarakat luar merupakan informan yang seboleh-bolehnya kita cari dan temui dalam kajian. Bersesuaian dengan pendapat Ajid Che Kob (1985) dan Kurath (1972), dalam kajian ini pengkaji memilih informan yang tidak mempunyai pendidikan formal. Tujuh orang informan pengkaji ini, sebenarnya tidak mempunyai pendidikan formal. Mereka bekerja sebagai nelayan atau suri rumah tangga.

PENGUMPULAN DATA

Dalam menentukan kaedah yang digunakan untuk mengumpulkan data, seseorang pengkaji haruslah pandai memilih kaedah yang sesuai semasa menjalankan penyelidikan. Ini disebabkan, penggunaan kaedah yang sesuai akan menentukan data yang diperolehi adalah tepat. Dalam kajian ini, pengkaji telah menggunakan metode cakap. Menurut Mahsun (2005:93), metode cakap disebabkan cara percakapan antara peneliti dengan informan. Adanyapercakapan antara peneliti dengan informan mengandungi erti terdapat kontak antara mereka. Oleh itu, data diperolehi melalui penggunaan bahasa secara lisan. Teknik yang akan diguna pakai semasa mengumpul data ialah temu bual, rakaman dan pemerhatian ikut serta.

Menurut Wan Hashim Wan Teh (1980:7), temu bual ialah satu proses interaksi antara penemu bual dengan responden yang bertujuan mendapatkan maklumat. Dalam kajian ini, kaedah temu bual ini digunakan oleh pengkaji. Soalan yang ditanya kepada informan ialah berkaitan dengan senarai kata yang telah disediakan oleh pengkaji. Semasa sesi temu bual, pengkaji telah menggunakan pelbagai cara dan gaya bagi melancarkan sesi temu bual. Salah satu cara yang digunakan bagi mengajukan soalan yang berkaitan dengan

anggota tubuh badan, contohnya perkataan ‘kuku’, pengkaji menggunakan cara dengan bertanyakan “Pak cik, ini panggil apa?” sambil pengkaji tunjukkan kuku. Cara ini sejajar dengan cara yang pernah digunakan oleh Dieth dan Orton (Trudgill, 1990:33): “Apakah yang ada dalam poket saya? [Dengan menunjukkan poket yang kosong] (tidak ada, tiada).

Dalam kajian ini pengkaji berusaha mengelakkan informan dari rasa bosan dengan mengajukan permintaan untuk berkongsi kisah hidup mereka. Jika informan mulai merasa letih semasa proses pengumpulan data, pengkaji akan menawarkan minuman yang disediakan oleh tuan rumah untuk memberikan kesempatan berehat. Setelah berehat selama lapan hingga dua belas minit, pengkaji akan kembali mengarahkan perbincangan kepada topik asal dengan bertanya soalan berkaitan senarai kata. Sesi temu bual ini berlangsung selama dua hingga tiga jam.

Semasa pengkaji menemu bual informan (seorang informan perempuan), pengkaji turut menggunakan kaedah rakaman. Kaedah rakaman adalah kaedah yang paling baik digunakan dalam sesuatu kajian. Ini disebabkan, dengan menggunakan kaedah ini maklumat yang diperolehi ini akan dapat disimpan dengan lebih lama untuk dibuat rujukan. Menurut Labov (1972:13), untuk memperoleh data yang bermutu dan lengkap daripada perbualan individu adalah dengan cara merakamkan perbualan yang disertai pemerhatian ikut serta. Dalam kajian ini, rakamandilakukan secara sedar iaitu informan diajukan soalan dan setiap perbualan itu dirakam. Segalarakaman perbualan yang berkait dengan data kajian ini kemudian ditranskripsikan dalam bentuk fonetik. Transkripsi data menggunakan lambang fonetik antarabangsa (IPA). Teknik transkripsi ini digunakan semasa proses temu-bual berlangsung dengan informan.

Bagi melengkapkan data, pengkaji turut menggunakan kaedah pemerhatian ikut serta. Kaedah ini digunakan oleh pengkaji bagi memastikan apa yang diujarkan oleh informan ini terhadap sesuatu perkara yang dibicarakan adalah benar. Dalam perbualan ini, pengkaji turut ikut serta dalam perbualan dan mencatatkan serba sedikit tentang maklumat yang berkaitan dengan tajuk kajian pengkaji. Perkataan yang kurang jelas didengar dicatatkan ditanya kembali oleh pengkaji kepada informan terbabit. Kaedah ini sesuai digunakan memandangkan percakapan adalah spontan dan bersifat natural.

PEMAPARAN DATA DAN ANALISIS DATA

Menurut Mahsun (1995:14) kaedah pemaparan data melibatkan dua cara iaitu i) perumusan data dengan menggunakan istilah biasa dan istilah teknikal linguistik antaranya fonologi; dan

ii) perumusan menggunakan simbol atau lambang tertentu. Kedua-dua cara ini diterapkan dalam menganalisis data dalam kajian ini. Perumusan data menggunakan istilah biasa dan teknikal seperti fonetik, fonologi, fonem, fonemik, alternasi, rekonstruksi, retensi, inovasi, pengelasan, refleks dan lain-lain lagi. Istilah teknikal ini berkait dengan tertentu sesuai dengankajian yang dilaksanakan oleh pengkaji contohnya dalam bidang dialektologi dan ilmu bandingan ini. Antara simbol yang digunakan dalam kajian ini ialah:

- i) (/ /), kurungan miring ini bermaksud mengapit unsur fonologi;
- ii) (/), melambangkan di persekitaran;
- iii) ([]), kurungan siku mengapit unsur bunyi;
- iv) (#), simbol dalam lingkungan tertentu;
- v) (K), lambang konsonan;
- vi) (V), lambang vokal;
- vii) (O), lambang perubahan kosong;

- viii) (N), konsonan nasal velar;
- ix) (ɲ), konsonan nasal palatal;
- x) (ʎ), konsonan plosif glotal tidak bersuara;
- xi) (dʒ), konsonan afrikat palatal bersuara;
- xii) (ʝ), konsonan frikatif velar bersuara;
- xiii) (↔), vokal tengah (schwa);

PENDEKATAN STRUKTURAL

Kajian ini, adalah berlandaskan pendekatan struktural. Struktural merupakan satu fahaman yang wujud di Eropah berikutan kebangkitan struktural linguistik yang dipelopori oleh Ferdinand de Saussure. Pendekatan struktural ini berasaskan prinsip-prinsip teori strukturalisme. Teori ini mula berkembang pada tahun 1960-an sebagai satu usaha untuk menerapkan kaedah dan wawasan Ferdinand de Saussure pengasas linguistik moden kepada kesusasteraan (Terry Eagleton, 1983:106). Saussure yang merupakan seorang ahli falsafah Swiss (1857-1913) percaya bahawa bahasa mempunyai struktur dalaman yang tersendiri dan mempunyai peraturan-peraturan yang sistematik (Charles, E. Bressler, 1999:89). Oleh itu, dalam analisis data yang berkait rapat dengan bidang fonologi, pendekatan struktural digunapakai dalam menganalisis data. Pemilihan pendekatan ini sebenarnya didasarkan pada beberapa hipotesis umum yang terdapat dalam pendekatan ini. Pertama, kaedah yang dipakai dalam pendekatan ini adalah bersifat empiris (induktif). Berdasarkan kaedah ini, sejumlah korpus bahasa yang diperoleh digeneralisasikan secara sistematik. Kedua, bahasa itu adalah ujaran dan kemudian barulah tulisan. Jadi, yang diteliti dan dicatat ialah bahasa lisan. Ketiga, bahasa merupakan satu produk yang terdiri daripada unsur bunyi dan makna. Keempat, pengelasan bunyi berdasarkan distribusinya. Pemilihan pendekatan ini adalah wajar kerana sesuai dengan objektif kajian.

Dalam pendekatan struktural, kaedah deskriptif sesuai digunakan untuk memerhatikan aspek bunyi-bunyi bahasa, konsonan, vokal dan diftong yang terdapat dalam kawasan kajian ini. Menurut Abdullah Hassan (1980:66), analisis deskriptif terbit dari kaedah tradisi yang menghuraikan struktur bahasa, termasuklah bunyinya. Bunyi-bunyi yang didengar itu dipinggalkan dan diberi lambang. Kemudiannya bunyi-bunyi tersebut digolongkan kepada sesuatu jenis atas dasar persamaan ciri fonetiknya. Kaedah ini hanya memerlukan penjelasan, huraian atau tafsiran data tentang ciri bahasa sebagaimana ciri itu wujud dan digunakan oleh para penuturnya.

Dalam kajian ini, data dipecahkan kepada dua iaitu bunyi dan kata. Setiap kata ditranskripsikan ke dalam bentuk fonetik. Menurut Samarin (1993:220), transkripsi fonetik adalah penting kerana ia dapat menentukan sama ada sesuatu kajian itu berjaya atau tidak. Dalam kajian linguistik, transkripsi fonetik digunakan untuk menunjukkan secara tepat bunyi atau ciri-ciri bunyi yang terdapat dalam ujaran yang telah dianalisis. Transkripsi fonetik dilakukan menggunakan lambang fonetik antarabangsa (*International Phonetic Alphabet* (IPA)). Setiap bunyi yang wujud dalam kawasan kajian ini dipaparkan dalam bentuk rajah. Seterusnya, penyebaran bunyi konsonan, vokal, dan diftong dalam kata sama ada pada awal, tengah, atau pada akhir kata dipaparkan mengikut kawasan.

ANALISIS DAPATAN SISTEM FONEM DAN PENYEBARAN KONSONAN VM BLGN

Dalam bahagian ini, pengkaji akan memaparkan inventori dan penyebaran konsonan

dalam kata bagi kawasan kajian. Penyebaran sistem fonem ini memperlihatkan keberadaan fonem berdasarkan posisinya dalam perkataan, iaitu di posisi awal, tengah atau akhir. Varian Melanau (VM) yang diketengahkan dalam makalah ini merujuk kepada VM BLGN.

SISTEM FONEM KONSONAN VARIAN MELANAU BALINGIAN

Derivasi VM BLGN mempunyai 21 fonem konsonan; tujuh buah konsonan letupan /p, b, t, d, k, g, dan //, dua konsonan letusan /tΣ, dZ/, empat konsonan geseran /v, s, ⊗, h/, empat konsonan nasal /m, n, ʃ, N/ satu konsonan getaran /r/, satu konsonan sisian /l/ dan dua konsonan separuh vokal /w, j/. Jadual 1 memaparkan inventori fonem konsonan yang wujud dalam VM BLGN.

JADUAL 1. Inventori Konsonan VM BLGN

Daerah Sebutan	Dua Bibir	Bibir Gigi	Gigi Gusi	Lelangit Keras	Lelangit Lembut	Pita Suara
Cara Sebutan						
Letupan/plosif	Tbs	p	t		k	/
	Bs	b	d		g	
Letusan/ Afrikat	Tbs			tΣ		
	Bs			dZ		
Geseran/Frikatif	Tbs		s			h
	Bs	v			⊗	
Sengau/ Nasal	Tbs					
	Bs	m	n	ʃ	N	
Getaran/Trill	Tbs					
	Bs		r			
Sisian/ Lateral	Tbs					
	Bs		l			
Separuh Vokal	Tbs					
	Bs	w		j		

Konsonan letupan yang terdapat dalam VM BLGN ialah konsonan letupan dua bibir, gigi-gusi, lelangit lembut, dan pita suara. Konsonan-konsonan tersebut ialah /p, b, t, d, k, g, dan //. Terdapat dua fonem letupan dua bibir iaitu /p/ dan /b/ yang dibunyikan sebagai [p] dan [b] dalam VM BLGN didapati hadir pada semua posisi iaitu awal, tengah, dan akhir kata. Letupan gigi-gusi dalam VM ini ialah /t/ dan /d/ yang dibunyikan sebagai [t] dan [d] wujud dalam semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir. Seterusnya, konsonan letupan lelangit lembut iaitu /k/ dan /g/ yang dibunyikan sebagai [k] dan [g] hadir pada semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir. Konsonan letupan pita suara /// yang dibunyikan sebagai [/], hanya terdapat pada posisi tengah dan akhir kata. Contoh kesemua kehadiran konsonan letupan pada posisi kata dalam VM BLGN ini boleh dilihat dalam Jadual 2.

JADUAL 2. Penyebaran Konsonan Letupan dalam VM BLGN

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Letupan Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/p/	[pus↔d]	pusat	[sapaw]	atap	[murip]	hidup
/b/	[b↔teh]	kaki	[λubiN]	baring	[bab]	tupai
/t/	[t↔mok]	mandi	[utak]	otak	[bukut]	menumbuk
/d/	[dipa]	ular	[kudok]	duduk	[kujad]	kera
/k/	[kuran]	belanga	[basikaw]	siku	[usok]	dada
/g/	[gumaj]	misai	[tagahaN]	rusuk	[padZog]	tumit
///	-		[ta/aw]	tahu	[puta/]	muntah

Dalam VM BLGN terdapat dua konsonan letusan iaitu letusan langit keras keras tak bersuara /tΣ/ dan bersuara /dZ/. Letusan langit keras keras tak bersuara /tΣ/ dibunyikan sebagai [tΣ] hanya hadir pada awal kata dan letusan langit keras keras bersuara /dZ/ yang dibunyikan sebagai [dZ] terdapat pada posisi awal dan tengah kata. Contoh penyebaran konsonan ini boleh dilihat dalam Jadual 3.

JADUAL 3. Penyebaran Konsonan Letusan dalam VM BLGN

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Letusan Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/tΣ/	[ratΣun]	racun	-		-	
/dZ/	[dZawaj]	muka	[tudZo/]	jari	-	

Sehubungan itu, terdapat empat konsonan geseran dalam VM BLGN iaitu /v/, /s/, /⊗/, dan /h/. Konsonan geseran bibir-gigi bersuara /v/ yang dibunyikan sebagai [v], hanya hadir pada posisi awal dan tengah kata. Konsonan geseran gigi-gusi /s/ yang dibunyikan sebagai [s] didapati konsonan ini hadir pada semua posisi kata iaitu awal, tengah dan akhir kata manakala konsonan geseran langit lembut bersuara /⊗/, yang dibunyikan sebagai [⊗] dalam perkataan didapati hadir pada tengah dan akhir kata. Konsonan geseran pita suara /h/ yang dibunyikan sebagai [h] dalam perkataan, hanya hadir pada posisi tengah dan akhir kata. Contoh kesemua konsonan geseran dan bunyi konsonan ini dalam setiap posisi kata tertentu dalam perkataan boleh dilihat dalam Jadual 4.

JADUAL 4. Penyebaran Konsonan Geseran dalam VM BLGN

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Geseran Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/v/	[vuok]	rambut	[avoh]	awan	-	

/s/	[suNan]	datang	[usok]	dada	[m↔vos]	dekat
/ʔ/	-		[b↔ʔ↔s ih]	bersih	[tapaʔ]	tempeleng
/h/	-		[guhut]	hutan	[kitah]	nyamuk

Seterusnya, terdapat empat konsonan sengau dalam VM BLGN iaitu /m/, /n/, /N/, dan /ʔ/. Konsonan sengau dua bibir /m/, yang dibunyikan sebagai [m] dan konsonan sengau gigi-gusi /n/, yang dibunyikan sebagai [n] hadir pada semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir kata. Konsonan sengau langit keras /ʔ/, yang dibunyikan sebagai [ʔ] hanya hadir pada posisi awal dan tengah kata dan konsonan sengau langit lembut /N/ yang dibunyikan sebagai [N], hadir pada semua posisi kata iaitu pada posisi awal, tengah, dan akhir. Contoh kesemua konsonan sengau yang hadir pada posisi kata tertentu boleh dilihat dalam Jadual 5.

JADUAL 5. Penyebaran Konsonan Sengau dalam VM BLGN

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Sengau Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/m/	[m↔lej]	membeli	[lamin]	rumah	[ga/am]	dagu
/n/	[naj]	pasir	[tina]	ibu	[suNan]	datang
/ʔ/	[ʔip]	gusi	[paʔuʔ]	penyu	-	
/N/	[Naran]	nama	[suNan]	datang	[tulaN]	tulang

Konsonan getaran gigi-gusi /r/ yang dibunyikan sebagai [r], dalam VM BLGN ini hadir pada posisi awal, tengah dan akhir kata. Contoh perkataan ialah seperti yang terdapat dalam Jadual 6.

JADUAL 6. Penyebaran Konsonan Getaran dalam VM BLGN

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Getaran Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/r/	[ratΣun] [ruraw]	racun rumput	[p↔raw] [uruoN]	empedu hidung	[laNar] [t↔gor]	beranda guruh

Konsonan sisian gigi-gusi bersuara /l/ yang dibunyikan sebagai [l] dalam perkataan, didapati berada pada semua posisi kata iaitu pada awal, tengah, dan akhir. Contoh penyebaran konsonan ini ialah seperti yang terdapat dalam Jadual 7.

JADUAL 7. Penyebaran Konsonan Sisian dalam VM BLGN

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Sisian Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/l/	[lamin] [lakatob]	rumah timbul	[silaw] [kulit]	kuku kulit	[mub↔l] [bakul]	bisu bakul

Dalam VM BLGN, terdapat konsonan /w/ dan /j/ yang dibunyikan sebagai [w] dan [j]. Konsonan separuh vokal dua bibir /w/ dan konsonan separuh vokal lelangit keras /j/, hanya hadir pada posisi tengah dan akhir kata. Pada akhir perkataan didapati kedua-dua konsonan dalam VM ini memperlihatkan sebagai satu penyatuan bagi membentuk diftong. Contoh penyebaran konsonan separuh vokal ini boleh dilihat dalam Jadual 8.

JADUAL 8. Penyebaran Konsonan Separuh Vokal dalam VM BLGN

Jenis Konsonan	Penyebaran Konsonan Separuh Vokal Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/w/	-		[dZawaj] [sariwaN]	muka berenang	[davow] [buhaw]	abu lari
/j/	-		[sija] [pujan]	garam dapur	[tarej] [kapej]	adik ketiak

Berkaitan dengan rangkap konsonan (gugus konsonan), VM BLGN ini turut memperlihatkan wujudnya tujuh jenis rangkap konsonan iaitu bukan homorganik nasal /-rg-/ dan -⊗dZ-/ dan homorganik nasal pada posisi tengah kata. Pada posisi ini, rangkap homorganik nasal ini wujud dalam bentuk nasal + letupan dengan membentuk konstruksi seperti berikut; /-mb-, -Nk-, -Ng- dan -nt-/. Contoh kehadiran rangkap konsonan ini boleh dilihat dalam Jadual 9.

JADUAL 9. Penyebaran Rangkap Konsonan dalam VM BLGN

Rangkap Konsonan	Penyebaran Rangkap Konsonan Pada Posisi Kata					
	Awal	BMS	Tengah	BMS	Akhir	BMS
/-rg-/	-		[b↔rgoN]	kerungkungan	-	
/-⊗dZ-/	-		[k↔⊗dZa]	bekerja	-	
/-mb-/	-		[lambat]	lambat	-	
/-Nk-/	-		[laNkuwah]	lengkuas	-	
/-Ng-/	-		[t↔Ngok]	leher	-	

/-nt-/ - [bintaN] bintang -

KESIMPULAN

Dalam makalah ini, pengkaji telah mendeskripsikan aspek-aspek fonologi yang belum mendapat penjelasan dalam beberapa kajian tentang VM BLGN. Analisis data bermula dari penyebaran fonem dan bunyi yang terdapat dalam kawasan kajian berdasarkan konsonan. Hasilnya, VM membuktikan bahawa derivasi VM BLGN mempunyai 21 fonem konsonan; tujuh buah konsonan letupan /p, b, t, d, k, g, dan //, dua konsonan letusan /tΣ, dZ/, empat konsonan geseran /v, s, ⊗, h/, empat konsonan nasal /m, n, ʃ, N/ satu konsonan getaran /r/, satu konsonan sisian /l/ dan dua konsonan separuh vokal /w, j/. Sehubungan itu, hasil kajian turut memperlihatkan adanya rangkap konsonan (gugus konsonan) dalam VM BLGN. Tujuh jenis rangkap konsonan yang ditemui iaitu bukan homorganik nasal /-rg- dan -⊗dZ-/ dan homorganik nasal pada posisi tengah kata. Pada posisi ini, rangkap homorganik nasal ini wujud dalam bentuk nasal + letupan dengan membentuk konstruksi seperti berikut; /-mb-, -Nk-, -Ng- dan -nt-/. Dengan penemuan ini, diharapkan kajian ini dapat merungkai segala permasalahan yang timbul dalam kajian-kajian sebelum ini. Selain itu, kajian ini bertujuan untuk memelihara jati diri warisan bangsa Melanau Bintulu melalui bahasa, yang merupakan salah satu aspek penting dalam mengekalkan identiti budaya masyarakat Melanau. Melalui pemahaman yang lebih mendalam tentang fonologi VM BLGN, diharapkan warisan bahasa ini akan terus dihargai dan dipertahankan oleh generasi akan datang.

RUJUKAN

- Abdullah Hassan. 1980. *Linguistik am untuk guru bahasa Malaysia*. Petaling Jaya: Fajar Bakti.
- Ajid Che Kob. 1985. *Dialek geografi Pasir Mas*. Monografi 3, Institut Bahasa Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, UKM. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Charles, E. Bressler. 1999. *Literary criticism: An introduction to theory and practice*. New Jersey: Prentice Hall College.
- Clayre, I. F. C. S. 1970. "The spelling of Melanau (Nee Milano)". *The Sarawak Museum Journal*, 28 (5), 330-352.
- Faridah Nazir, Nurul Jamilah Rosli & Nora Azian Nahar. 2022. *Kaedah penyelidikan bahasa Melayu*. Ayer Keroh, Melaka: SYFE Management SDN BHD.
- Henry Guntur Tarigan. 1991. *Metodologi pengajaran bahasa 1*. Bandung: Angkasa Bandung.
- Kaharuddin & Rahim Aman. 2011. *Hukum bunyi dalam bahasa Indonesia dan bahasa Makassar*. *Jurnal Melayu*, (7), 287-302.
- Kurath, Hans. 1972. *Studies in area linguistic*. Bloomington: Indiana University Press.
- Labov, W. 1972. *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania.
- Mahsun. 1995. *Dialektologi diakronis sebuah pengantar*. Yogyakarta: Gadjah Mada Universitas Press.
- Mahsun. 2005. *Metode penelitian bahasa*. Jakarta: Raja Grafindo Persada.
- Mohd. Sheffe Abu Bakar. 1991. *Metodologi Penyelidikan untuk Ekonomi dan Bidang-Bidang Berkaitan*. Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia.

- Mohd Tarmizi Hasrah, Rahim Aman & Shahidi A.H. 2010. *Variasi dialek Pahang: keterpisahan berasaskan jaringan sungai*. *Jurnal Melayu*, (5), 315-332.
- Norfazila Bt. Ab. Hamid. 2014. *Rekonstruksi dan pengelasan bahasa Melanau Purba*. Tesis Doktor Falsafah. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Norfazila Ab Hamid & Rahim Aman. 2015. *Menentukan inventori fonem varian Melanau Oya dengan menggunakan pendekatan struktural*. Kertas kerja ini dibentangkan dalam Seminar Linguistik Kebangsaan 2015 (SliK) (berprosiding). Anjuran Persatuan Linguistik Malaysia (PLM) dengan kerjasama Dewan Bahasa & Pustaka dan Universiti Kebangsaan Malaysia, 20-21 Januari, 63-78.
- Norfazila Ab. Hamid & Rahim Aman. 2016. *Varian Melanau Sarawak: Tinjauan di Melanau Mukah*. *Jurnal Melayu*, 15 (1), 99-112.
- Norfazila Ab. Hamid & Rahim Aman. 2017. *Varian dialek Melayu Tioman-Aur-Pemanggil: analisis linguistik bandingan*. *Gema Online*, 17 (2), 219-244.
- Norfazila Ab. Hamid, Norhasliza Ramli & Rahim Aman. 2017. *Sistem jaringan komunikasi Langkawi varian Kedawang*. *Jurnal Melayu Isu Khas 2017*, 407-418.
- Norfazila Ab. Hamid, Rahim Aman & Shahidi A.H. 2018. *Melanau language ancient consonant phoneme*. *Dialectologia Revista Electronica*, 2, 21-42.
- Norfazila Ab Hamid. 2019. *Inventori fonem dialek Melayu Jugra di Permatang Pasir*. *Jurnal Melayu*, 18 (1), 29-42.
- Norfazila Ab Hamid. 2020. *Komunikasi lisan dialek Melayu Jugra*. *Jurnal Melayu Isu Khas Disember (2020)*, 517-529.
- Norfazila Ab. Hamid. 2020. *Varian Melanau Sarawak: Tinjauan di Melanau Igan*. *Jurnal Melayu*, 19 (2), 321-336.
- Norfazila Ab Hamid & Norhasliza Ramli. 2021. *Inventori fonem dialek Melayu Tioman -Aur- Pemanggil di Salang*. *Jurnal Melayu*. BIL. 20 (1) 2021. 109-125
- Norfazila Ab. Hamid, Shahidi A. Hamid & Wan Robiah Meor Osman. 2023. *Variasi vokal dan diftong Bahasa Melanau Sarawak*. *Geografia-Malaysian Journal of Society and Space*, 19 (4), 245-262.
- Norfazila Ab. Hamid & Wan Robiah Meor Osman 2023. *Varian Melanau Sarawak: Tinjauan di Melanau Matu*. *Jurnal Melayu Isu Khas Disember (2023)*, 138-151.
- Norfazila Ab. Hamid, Wan Robiah Meor Osman, Norhasliza Ramli & Raj Ali. 2023. *Inventori fonem vokal dan diftong varian Melanau Balingian di Sarawak*. *Jurnal Melayu*, 22 (2), 71-83.
- Rahim Aman. 1997. *Perbandingan fonologi dan morfologi bahasa Iban*. Tesis Sarjana. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Saidatul Nornis Hj. Mahali. 2010. *Perbandingan dialek Bajau Kota Belud dan Bajau Semporna, Sabah*. *Jurnal Melayu*, (5), 333-374.
- Samarin, William J. 1967. *Field Linguistic: A Guide to Linguistic Field Work*. New York: Ho, Rinehart & Winston.
- Samarin, W. J. 1993. *Linguistik lapangan: Panduan kerja lapangan linguistik*. Terj. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Terry Eagleton. 1983. *Literary theory: An introduction*. United States: University of Minnesota Press.
- Trudgill, P. & Chambers, J.K. 1990. *Dialektologi*. (terj.). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Wan Hashim Wan Teh. 1980. *Kaedah penyelidikan sosial*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Biodata Penulis:

Norfazila Ab. Hamid (Ph.D) merupakan Pensyarah Kanan di Pusat Kajian Bahasa, Kesusasteraan & Kebudayaan Melayu, Fakulti Sains Sosial & Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Kepakaran beliau ialah dalam bidang Linguistik Bandingan Melayu & Dialektologi Melayu.

Shahidi A.Hamid (Ph.D) merupakan Prof. Madya di Pusat Kajian Bahasa, Kesusasteraan dan Kebudayaan Melayu, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia. Kepakaran dan tumpuan penyelidikan beliau ialah dalam bidang Fonetik Eksperimental, Dialektologi dan Pembelajaran Bahasa Kedua.